

слідчих при проведенні масштабних допитів, щоб отримати показання великої кількості свідків і потерпілих за короткий час, на які слід звернути увагу як законодавця, так і наукової спільноти. у контексті їх подальшого вивчення з урахуванням потреб практики та розробки пропозицій щодо їх удосконалення.

Водночас, незважаючи на об'єктивні труднощі, спричинені воєнним станом, спрощення кримінально-процесуальної форми має ґрунтуватися на цінностях мирного часу.

#### ***Список використаних джерел***

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13.04.2012; в редакції станом на 01.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Про затвердження Інструкції з пошуку та транспортування тіл (останків) загиблих, померлих (зниклих безвісти) під час проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей : наказ М-ва оборони України, МВС України, МОЗ України, СБУ від 10.04.2017 р. № 208/302/381/204. Офіційний вісник України. 2017. № 45. Ст. 1414.

3. Лазукова О. В. Нормативне забезпечення та практика реалізації процесуального порядку надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції. Пробл. Законності. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 138. С. 183–193.

4. Цуцкірідзе М. С. Проблемні питання досудового розслідування в зоні проведення антитерористичної операції. Особливості процесуального доказування у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях : матеріали кругл. столу (26 лип. 2016 р.). Київ, 2016. С. 148–149.

***Члевик Роман Олегович,***

здобувач кафедри кримінального процесу  
Національної академії внутрішніх справ

### **УДОСКОНАЛЕННЯ ЧИ ПОГІРШЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ НОВЕЛ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ**

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року [1], з настанням якого Україна живе в реаліях боротьби за свою незалежність з Російською Федерацією (далі – РФ), наслідком чого є нові виклики для всіх сфер життєдіяльності – правової, економічної, енергетичної, соціальної, правозахисної та ін.

Станом на 1 листопада 2022 року з моменту широкомасштабного Російського вторгнення в Україну правоохоронними органами нашої держави було зареєстровано 39347 кримінальних правопорушень за фактами вчинення порушень законів та звичаїв війни (за ст. 438 Кримінального кодексу України) та 17433 злочинів проти національної безпеки (за ст.ст. 110, 111, 111-1, 111-2, 113 та ін. Кримінального кодексу України) [4].

З 24 лютого 2022 року до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) вже шістнадцять разів були внесені зміни. Зокрема, редакція ст. 615 КПК України, яка встановлює особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану, вже змінювалась три рази. Так, 27 липня 2022 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану» (реєстр. № 2462-IX) [5]. Як зазначено у пояснювальній записці, з метою забезпечення оперативного та ефективності розслідування злочинів в умовах воєнного стану, та особливо в районах проведення активних бойових дій або максимально наближених до них територіях, слід внести відповідні зміни до статей 238, 241, 615 КПК України, щодо визначення порядку видачі трупа, освідування особи, затримання осіб, обрання або продовження строку тримання під вартою.

Закон № 2462-IX закріплює кілька нововведень до кримінального процесуального законодавства:

- введення в якості сторони кримінального провадження особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю;

- надання повноваження слідчому або прокурору у межах кримінальних проваджень, які здійснюються в умовах воєнного стану (у порядку ст. 615 КПК України), надавати письмовий дозвіл на видачу трупа після проведення судово-медичної експертизи та встановлення причин смерті;

- внесення доповнення до порядку проведення освідування особи в частині можливості проведення огляду одягу особи, в якому вона перебуває, його добровільного проходження та проведення відповідної слідчої (розшукової) дії особою тієї ж статі, що і особа, освідування якої проводиться;

- включення в якості підстави для закриття кримінального провадження до ст. 284 КПК України смерть особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого;

- зміна переліку повноважень, які може виконувати керівник органу прокуратури замість слідчого судді в умовах воєнного стану за

п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК України (пропонується обмежити до передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245–248, 250 та 294 КПК України);

- зменшення строку для вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі в умовах воєнного стану до сорока восьми годин;

- змінено територіальну юрисдикцію суду, який розглядає під час воєнного стану обвинувальні акти, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності на суд, у межах територіальної юрисдикції якого вчинено кримінальне правопорушення, а в разі неможливості з об'єктивних причин здійснювати відповідним судом правосуддя – судом, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, що закінчив досудове розслідування, або іншим судом, визначеним у порядку, передбаченому законодавством;

- надання можливості суду в умовах дії воєнного стану після складання та підписання повного тексту вирoku обмежитися проголошенням його резолютивної частини з обов'язковим врученням учасникам судового провадження повного тексту вирoku в день його проголошення.

Положення Закону № 2462-IX є досить дискусійним у контексті відношення саме до особливостей досудового розслідування в умовах воєнного стану. Один із прикладів неоднозначності – положення п. 19, 27 ч. 1 ст. 3 щодо включення нового процесуального статусу особи з точки зору гарантій, закріплених у Конституції України стосовно індивідуального характеру юридичної відповідальності. Вказівка на те, що продовження кримінального провадження можливе для реабілітації померлого свідчить про запровадження правової фікції визнання вини померлої особи на підставі того, що зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення. Включення такої особи до переліку сторін кримінального провадження також передбачає розширення переліку осіб, що є сторонами кримінального провадження з боку захисту. Крім того, положення абз. 2 ч. 2 ст. 42 КПК України не визначають чіткого моменту і підстави набуття процесуального статусу такою особою, а лише зазначені випадки та підстави, передбачені ч. 1 ст. 276 КПК України для повідомлення про підозру, але якій у порядку, передбаченому ст. 276–279 цього Кодексу, не повідомлено про підозру через її смерть.

Досвід законотворчої роботи за період дії воєнного стану показує, що пропозиції та зміни, які вносяться до кримінального процесуального законодавства України, мають несистемний характер та не спрямовані у повній мірі на вирішення існуючих проблем у кримінальних провадженнях. При цьому необхідність здійснювати розслідування фактів порушення законів та звичаїв війни зобов'язує систему правосуддя України застосовувати на практиці міжнародні

стандарти дослідження подібних фактів вчинення найтяжчих міжнародних злочинів, що зумовлює запровадження окремих механізмів збору та збереження доказів, проведення процесуальних дій, роботи з цифровими доказами, захисту свідків та потерпілих. Натомість дані питання потребують додаткового вивчення та впровадження в порядку законопроектної діяльності.

#### ***Список використаних джерел***

1. Про введення воєнного стану в Україні : указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>.

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

3. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/>.

4. Злочини вчинені в період повномасштабного вторгнення РФ. *Офіс Генерального прокурора* : [сайт]. URL: <https://warcrimes.gov.ua/all-crimes.html>.

5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану : Закон України від 27 лип. 2022 р. № 2462-IX. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-IX>.

***Шейда Олена Миколаївна,***

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра  
навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ

*Науковий керівник:*

професор кафедри кримінального процесу

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

***Хахуцяк Ольга Юрївна***

### **СПІВРОБІТНИЦТВО З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ**

Співробітництво з Міжнародним кримінальним судом з метою сприяння у притягненні до кримінальної відповідальності та покаранні осіб, які вчинили злочини, що підпадають під його юрисдикцію, здійснюється шляхом вжиття необхідних заходів на прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво, в тому числі прохання про надання допомоги, про тимчасовий арешт, про арешт і передачу особи, а також інші прохання, які можуть направлятися відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду.